

דברי הימים

מקורות לקורות בני ישראל

הוציא דוד ב"ר יהודה קויפמאן.

(המחבר משנה ב').

בהשנחה יתרה ונפלאה העלו אבותינו כל דברי ימי קהלות ישראל עלי ספר לזכרון למען יעמדו דור דורים. וכל איש אשר ראה וגם חקר פנקסאות כאלה יודה בפה מלא כי לו נשארו לנו ונצלו ממלתעות האבדון כי אז היו לנו לעינים וכי אז היינו קוראים את תולדות ימי עמנו כמעל ספר פתוח. אבל מה יועיל ומה יסכון לחקות זכרונות כל הקורות ולאבד בידים את הספרים אשר נרשמו בהם! אמת, גם אנחנו כתבנו ורשמנו את כל תהלוכות קהלותינו ודברי ימי ישראל ככל העמים אבל חבה יתרה נודעת לזכרונות העמים כי בעין פקוחה הביטו עליהם שלא יאבד דבר מהם ויאספו אספה בבית מועד לכל שרידי ימים שעברו הנקרא ארכיוו. אבל בקהלות עמנו ראיתי שערוריה כי שם שורר כלל המכלה והמאבד את שכיות חסדתנו ואוצרות זכרונותינו; וישן מפני חדש תוציא והיה כאשר ימלא ספר המכיל בקרבנו את כל הדברים הנרשמים לזכרון הן מעניי הקהלה או חברה מהחברות ולא יוכלו לכתוב בו עוד כי אז יוכל לחרבות ולחרפות ונשכח כמת מלב עד אשר יהיה מאכל לעש ולסם אשר שר השכחה יקונן שם. על כן נסתמו מעינות קדמוניותינו ואבדה חכמת דברי ימינו ולא נוכל לקרות עוד בספר הימים שחלפו כי אם זעיר שם זעיר שם. ולמען הראות כי בכל מקומות פזורינו יש עוד נצורות מני קדם אשר ימותו ויאבדו באפס תקוה כי אין להם מרחם וכי גם ידנו תהיה עוד במעל הזה כי בעינינו נחזה הכליה והאבדון אשר יפרצו ויכלו את כל הנשאר לפלטה ואנחנו נעמוד משתאים מחרישים כחבוק ידים ובמעט תנומות ורישנו ילך הלך וגרול ומחסירנו יעלה מעלה מעלה כי הרבה ההתרשלות עושה הרבה חסרון ידענה עושה ואנחנו הולכים ודלים לכלמתנו בעיני העמים — הצנתי הגה את אשר חזיתי ואת אשר צברתי כשוטטי על פני חוצות תולדות בני עמנו ובהתהלכי בארצות מושבותיהם.

פנקס קהלת מיץ יעלה בתחלה כאשר חזיתי בסופו של ר' אברהם שלאָס
תושב לונדון אשר קנה אותו מעוזבו של בעליו הראשון ר' אליקס כרמולי ואף
כי מצער הנהו רב טוב צפון בקרבו, ועל עליו הדלים והמעטים נקרא חדשות
ונצורות על מנהיגי הקהלה הגדולה והמפוארה הזאת אשר קנתה לה שם עולם
אשר לא ישכח עיי רבניה גאוני ארץ ראשי חכמי זמניהם; ומתוך פנקס הזה
העתקתי בעד מ"ע של אחינו בני צרפת הנקרא Revue des études juives
את כל הנמצא על ר' אברהם ברודא בחירתו וכל הקורות אותו בעת הנהיגו את .
עדרו צאן קדשים בק"ק מיץ.

ואחריו יסעו פנקסי המדינה מדינת ניו־יורק ובערג אשר נותרו לפלטה בק"ק
דיסלדורף ככל שנה ושנה בעת אשר נאספו יחדיו ראשי קהלות המדינה לפקוח
על ענייניה ולערוך ערכת המסים וצרכי הקהלות על היחידים רשמו על ספר
שמות הנבחרים והמשולחים ואת כל התקנות אשר יסדו ותקנו ושמות הנערכים
ומספר ערכם וכל ההסכמות אשר הסכימו עליהן כבחירת הרבנים והתנאים אשר
נבחרו עליהם. אבל מכל פנקסי הועדים האלה לא נשארו ליכר עולם כי אם
שנים משנת תק"ו ותק"כ כאשר נודעתי מספרו של הרב ר' אברהם וועדעלל על
קורות קהלת דיסלדורף והוא בסופו השתדל בעדי ושלח לי את שני האודים
האלה למען אשימה עיני עליהם, ואני בררתי את הקטח מן הפסולת והעתקתי
לדונמא את התקנות אשר נוסדו בוועדי הארץ הזאת להראות את הרוח השולמת
בהן ואת הדרך אשר הלכו בה בני הדור הזה במאה העבר בארץ אשכנז במערב.
ובאחרונה יעמדו דברי הפנקס הגדול של ק"ק פרוסמיץ במדינת מעהרין
אשר יכיל בקרבו כמעט תולדות הקהלה המצוינה הזאת במאה העבר, כי הנהו
מתחיל בשנת תפ"ב ויספר לפנינו את כל הדבר הגדול והקטן אשר הביאו לפני
בחירי העדה עד תם המאה הני"ל, את כל הענינים הקשים והרדיפות אשר עלו
על צוארה, את התקנות אשר יסדו לכפר עליהם ועל כתיבה, את התקשרותם עם
הפקיד אשר מקום מושבו היה בעיר פלומני הסמוכה, וכל קורות המדינה והממשלה
יתנו עדיהן כפנקס הזה כי לא היתה צרה ומלחמה בעולם אשר לא התענו בהן
קהלות ישראל, והאוהבים והאויבים נתנו עול על שכמם עד אשר כשל כח הסבל
ולא יכלו השב רוחם מכובד המשאה ומעבודה קשה. דעת לנכון נקל כי ספר
גדול אשר יכיל יותר מ' מאות דפים בתמונת פאליא, מלאים דפסמים על כל
גדותם בכתיבה דקה וגדושה, יספר המון דברים אשר אין להם תכלית הנוגעים
לפרטי הקהלה ודבר אין להם עם תולדות ישראל; אבל בכל זאת יראו ההעתיקות
אשר בררתי למדי כי יש ללמוד הרבה מפנקס קהלה כזה גם בעניני הכלל ובניגע
לרוח העת אשר יגלה לנו את עצם תארו בתוך התקנות וההסכמות והכרוזים
אשר נמצא נזכרים ונרשמים בספרים כאלה, ובדבר תולדות גדולינו וחכמינו רבני
הקהלות אשר שמענו את שמעם עיי ספריהם הנודעים במחנה ישראל.

קאיעשיץ ר' תמוז תרמ"ט לפ"ק.

I.

מפנקסה של ק"ק מיין.

א.

זכרון עדות שהיתה בפנינו עח"מ ברביעי בשבת שנים עשר יום לאחר ש
אלול שנת חמשת אלפים וארבע מאות וחמשים לכריאת עולם למנין שאנו מנין
כאן בעיר מיין איך שבאה לפנינו האלמנה הגבירה מרת בילה בת משה ישי ז"ל
ואמרה לנא הו' עלי עדים נאמני' וקנו ממני בק"ג א"ס מעכשיו וכתבו בכל לשון
של זכות ויפיו כח וכנא"ה וכנא"ה כתחז"ל ואף התמו ותנו ליד בני האלוף
המרוסם פ"ו כהר"ר אברהם בן בעלי המנוח כמר מאיר פרנס ז"ל¹ להיות בידו
זכיר יורשיו וב"כ לעדות ולזכות ולרא' מחמת שרציתי ברצון נפשי הטוב שלא
באונס והכרח כלל רק בלב שלם ובנפש הפיצה ודעת שלימה ומיושבת והנני
מודה בפניכם היום כמודה בפני ב"ר חשוב וראוי בהוראה גמורה שרירא וקיימא
דלא בהשבעה ודלא בהשטמא ודלא למיהדר ביה מן יומא דנן ולעלם. איך אמת
גמור הוא שמעכשיו נתתי במתנה גמורה לבני הנ"ל ולב"כ את המקום בב"ה של
אנשים אשר בעלי המנוח כמר מאיר ז"ל הנ"ל היה יושב עליה הידועה במצרים
דהיינו המקום הנ"ל עומד בין המקום העומד בקרן זווית ששייך לע"ע לבני הנ"ל
ולכהר"ר זסקינד ז"א י"ץ בשותפו' משמאל המקום הנ"ל ובין המקום ששייך לע"ע
לכהר"ר וייברלי טרעני י"ץ מימין המקום הנ"ל וגם נתתי לבני הנ"ל ולב"כ במתנה
גמורה המקום בעזרת נשים התחתונה אשר בתי מרת בריינלה ת' יושבת עליה
בעת הזאת בין המקום של אלמנת כהר"ר מאיר נורדן ז"ל ובין המקום ששייך
לע"ע לכהר"ר נתן המבורג ש' אותן שני המקומות עם כל חזקיהם וזכויותיהם
ששייכים לשני המקומות הנ"ל מעולם ועד היום הזה בלי שום תנאי ושיור בעולם,
הכל כאשר נתתי כהיום הזה במתנה גמורה שרירא וקיימא לחלוטין ולצמיתות
עלמין לבני האלוף פ"ו כהר"ר אברהם הנ"ל וליוורשיו וב"כ בכא"ה כתחז"ל. ואף
גם שבעלי המנוח כמר מאיר ז"ל הנ"ל נתן כבר במקום בב"ה של אנשים הנ"ל
במתנה גמורה בכא"ה לבני כהר"ר אברהם הנ"ל בצוואות ש"ט אעפ"כ מאחר
שבעלי ז"ל הנ"ל לא היה רשאי ליתן אותו מקום הנ"ל במתנה מאחר שבעלי
ז"ל היה חייב לי מאה אלפים רייכשטלר כמשמעות השטר שיש לי ממנו וכל
עזבון טבעלי ז"ל אינו מספיק לשלם לי החוב של מאה אלפים ר"מ כנ"ל כן
יש לבעל דין לחלוק אני ויורשי וב"כ לומר שבעלי ז"ל הנ"ל לא היה רשאי
ליתן אותו המקום הנ"ל במתנה מאחר שהכל בכל שייך לי עבור השטמ"ה של
מאה אלפים ר"מ כנ"ל לכן נתתי לבני הנ"ל ולב"כ מעכשיו השני מקומות הנ"ל
במתנה גמורה שרירא וקיימא עולמית בלי שום שיור ותנאי שבעולם הן בנוף

¹ על הנכר המצוין הזה ראש קהלה מען המפורסר חתן הסהלן הנודע לנכד
ולתפארת ר' אליה עמרק, אחיף מלכי ח"יה לעת מלוא כספרי על בני משפחה גאופאק.
וגם האיש הזה אשר יכונה בו בין העמים היה שוואב או שוואב כאשר נמנה כהוב
גדשהרואה המלוכה בעיר מען וגם גרימבר.

המתנה הנ"ל או שום תנאי ושיור אחר בעולם ומעתה רשאי בני האלוף פ"י כהר"ר אברהם הנ"ל ובי"כ לעשות עם שני המקומות הנ"ל כל מה שלבו חפץ להוריש ולהשכיר ולהשכין ולהחליף וליתן במתנה ולעשות בהם כחפצו ואינש לא ימחה בידו מן יומא דנן ולעלם. אכן הותנה בתנאי נמור כתנאי כיג ובי"ר לכל הלכותיו ממש שהרשות למרת בילה הנ"ל לשבת על המקום בעזרת נשים הנ"ל או לישב על המקום הנ"ל כל מי שתמצא כל ימי חייה באין מוחה כלל וכלל וזולת התנאי הנ"ל לא נשאר שום תנאי ושיור בעולם. וכל מי שיבא מארבע רוחות העולם מכל החי הן דאתי ברשותי ודאתי שלא ברשותי דיקום ויהנא ויטעון ויערער וישתעי דינא כהרי בני האלוף פ"י כהר"ר אברהם הנ"ל ובי"כ מחמת שני המקומות הנ"ל כדי לנרוע כח שטר מתנה זו ולסלקו מן שום דבר שבעולם מן המתנה הנ"ל הן מכולם או ממקצתם יהי דברי המערער ההוא במלין ומבומלין ונחשבין כחרם הנשבר שאין בו ממש וכמועון אחר מעשה ב"ד חשוב דלא יתעבד ליה דינא בכאיה כתחז"ל ועלי ועל יורשי ובי"כ לפצות ולסלק מעל בני האלוף פ"י כהר"ר אברהם הנ"ל ולירשיו ובי"כ כל ערעור וטועון כדי להעמיד השני מקומות הנ"ל איהם (?) ועמליהם ושכניהם עם כל זכויותיהם וחזקותיהם] כידו וביד יורשיו ובי"כ בשופי גמור בין בד"י ובין בדא"ה. וכך אמרה לנא האלמנה היקרה מרת בילה הנ"ל הנה מעכשיו נתתי לבני האלוף פ"י כהר"ר אברהם הנ"ל ולבי"כ ארבע אמות קרקע כחצר במתנאי בריא ולא במתנאי ש"ט ואנבן ואנב ק"ס הנ"ל הרשיתי והשלטתי ומנתי אותו ואת ב"כ על כל נכסין וקנינין דאית לי תחת כל שמיא דקנאי ודעתיד אנא למקני נכסין דאית להון אחריות ודלית להון אחריות ממלמלי אנב מקרקעי כולהון יהון אחראין וערבאין לבני האלוף פ"י כהר"ר אברהם הנ"ל ולבי"כ לפרוע מנהון כל ערעור וטועון של שני המקומות הנ"ל ואפי' מגלימי דעל כתפאי בחיים ובמות מן יומא דנן ולעלם. ומעכשיו נתתי לבני הנ"ל ובי"כ כל תורת נאמנות שבעולם בלי שום אלה או שבועה או ג"ש וק"ח רק בדבורם הקל עלי ועל יורשי ובי"כ על המתנה הנ"ל ועל כל המענות המתנגדים לי ולבי"כ בעניני המתנה הנ"ל ושטר זה כל זמן ששטר מתנה זו יוציא קיים מתחת יד בני הנ"ל ובי"כ בדלא נקרע קרע ביד ובדלא נכתב עליו ממש תברא. כל הנ"ל קבלה עליה האלמנה מרת בילה הנ"ל ולאשר ולקיים בכל תוקף ועוז בכיסול כל המודעות ומודעות דנפקי מגו מודעו' עד סוף כל המודעות ובפסול כל עדי המודעו' שבעולם בכל האופני' ולשונות המספיקי ומועילים לבטל בהן כל המודעו' עד סוף כל המודעות ולפסול בהן כל עדי המודעות בכא"ה כתחז"ל. וכך אמרה לנא היקרה מרת בילה הנ"ל הנה שטר מתנה זו לא יפסול ולא יגרע כחו ולא יפקע שעבודו בשום משמוש או נדנוד או פקפוק או מחק או גרד או גבב או בשום חסור או יתור לשון אות או תיבה ולא בשום לשון דמשתמע לתרי אפי' רק הרי יהא נרנן ונדרש לזכות ויפיו כח לבני האלוף פ"י כהר"ר אברהם הנ"ל ובי"כ ותמיד ולעולמי עולמים יהא יד בני הנ"ל ויורשיו ובי"כ בכל הענינים ומענות על העליונה וירי וירי יורשי ובי"כ וירי המערער על התחתונה. ושטר מתנה זו יהי לו כל תוקף ועוז כאלו נעשה בב"ד חשוב בבי דינא דרכינא ורב אשי לכל הלכותיו ממש בכל זכות ויפיו כח לבני הנ"ל ולבי"כ. גם אמרה

לנא האלמנה מרת בילה הנ"ל הנה שמר מתנה זו כתבוהו בשוקא וחתמוהו בברא כי היכי דלא להוי כמילתא דממירתא רק גלוי ומפורסמת לכל. גשטר מתנה זו כתבו וחתמו מחד ועד מאה עד דליפוק חד מתחת ידיכון הנכתב כראוי וכרצון ולטובת בני הנ"ל וליוורשיו ובי"כ. וליתר חזק ועז קבלה עליה האלמנה הנ"ל ועל יורשיה וב"כ חומר שמר מתנה זו כחומר כל השטרות הכשרים העשויין בישראל כתחז"ל כח"ח ובשד"א ובת"כ בפ"ט ובק"ס הנ"ל דלא כאסמכתא ודלא כמופסי דשטרי בכא"ה כתחז"ל בלי שום תנאי ושיור בעולם. וקנינא מן האלמנה היקרה מרת בילה בת משה ישי ז"ל הנ"ל לבנה האלוף המרום פ"ו כהר"ר אברהם בן בעלה המנוח כמר מאיר פרנס ז"ל הנ"ל וליוורשיו וב"כ בכל מה דכתוב ומפורש לעיל ובפרט כעניני הנאמנות מפורש במנא דכשר למקניא ביה ובכא"ה זה"ק מאיר בני חומר דב"ה הנ"ל דעל הגדר ד"ק והכל שריר וקיים.

נסתלי הירץ בלא"א מוהר"ר אברהם יצחק אפרים סג"ל הב"ס וויטפין תנ"א.

שבעון וואלף בהחיר משה יוסף זצלה"ה פה ק"ק מיין יע"א.

המקום בעזרת נשים המקום הנ"ל הוכרו פה קהלתינו יצ"ו כנהוג ולא בא שום מוחה ומעכב רק אשת הקצין כמיר איצק ווילשטט מ' נעני עשאה מחאה על המקום הנ"ל וזולתה לא בא שום מוחה ומעכב בעולם ע"כ קם המקו הנ"ל בחזקת המנוח מהר"א לו זלבי"כ וי"א עד עולם לעמ"ו במקו הנ"ל ככל חפצם בלי שום מוחה למכור ולשכור כאדם העושה בשלו והוחלט המקום הנ"ל ככל כח תוקף החלטה גמורה מעתה ועד עולם בחזקת המנוח הנ"ל ולב"כ וי"א עד עולם להיות לראי בידי הנ"ל באתי על החתום היום יום ה' י"ט סיון תס"ח לפ"ק הק' גבריאל כמוהר"ל זצלה"ה מקראקא.

ב.

בדבר הבית של המרום הקצין פו"ט כמר משה גרימבך ש"י שהי מקדמת דנא קודם שנמכר לו בב"ד לכמר שמואל שוואב ז"ל ואחר שהוחלט לו ובא לבנותו כראוי שני פעמים זה אחר זה הי' מן ההכרח מחמת רוע מחיצות החומה המפסקת בין ביתו ובין הבית של הערל קאליש להרחיב את גבול ביתו ולעשות רצון הערל הנ"ל וקנה ממנו רוחב החדר שלמטה בשמאל כניסות ביתו מבית הערל בתוכו להרחיב את גבול ביתו והעמיד מחיצות החומה המפסקת בינו לבין הערל בסוף רוחב הגבול שקנה ממנו ועי' כך גדלה צעקת וזעקת איזה מבני הקהלה יצ"ו באומרים שזה הוא מקח הנעשה באיסור והוא ממש תקנת הרב ה"ה מהור"ר יוסף אשכנזי זצ"ל משנת שע"ד¹ ונתחזק אח"כ עוד פ"עם ופעמ"י בשנת תל"ד ובשנת ת"ן ע"י פו"ט ורוב בנין ורוב מנין בהסכמות הגאון אב"ד כמהור"ר פרשון זצ"ל והי"ה כמר משה עומד וצווה שזהו יותר מאחד עשר או שנים עשר שני בעוד אביו המנוח המפורסם פו"ט כמהור"ר אברהם גיב זצ"ל הי' בחיים חיותו

¹ עיין מה שכתבתי על הרב הזה במאגנאן של הח' ברלינר עמ' 75 י"ו.

למה לא התאספו אז רוב מנין ורוב בנין בתחילת בניינו ואדרבא אביו המנוח אמר לו בפירוש שאין זה בכלל התקנה הנ"ל שלא לקנות או לשכור למעלה מבית שמואל שזואב ז"ל כיון שאין כאן שום מראית עין ולא עשה פתח ברחוב לכנס ולצאת דרך פתח לתוכו וחוצו. גם למה יגרע הוא משאר ב"ב כגון הקצין כמו אייזק מרעני והקצין כמו ליב לוי השכני' שלו שקנו ג"כ מהערלי' אחירי ביתם להרחיב גבולם ובאותו הרחבה יש פתח לצאת ולכנס תוך אותן הרחובי' קטנים גם הקצין כהר"ר ליב בון בכתי' שהי' דר בו כבר קנה ג"כ מערלי' ועתה זה מקרוב הקצין פ"ו כמו זלמן כהן קנה ג"כ בצד גינת ביתי א' שיאר שפתחה פתוחה לכנס ולצאת תוך הרחוב קמן סמך של הערלי' ועל כולם לא הי' פוצה פה ומצפצף ואדרבא מצאו טוב להרחיב גבול בני עמינו בזה שאפשר למצוא בהיתר ולמה זה ועל מה הוא זה יותר אסור ובפרט שבסוף בנותי את ביתו זה הי' או ו' שני' כולי עלמא ראו וידעו ושחקי אין א' מהקל (?) מהקלל יצ"ו או ב"ב שהתירו או מחו בו בעד' או בינו לבין עצמם ומה לעשות לו עכשיו לקעקע את הבירה ולחזור ולבנותו זה הוא דבר שאין הדעת סובלתו ע"כ ביקש ה"ה כמו משה הנ"ל מן כבוד הקהל יצ"ו להסיר ולהשקיט את תלונת בני ישראל ממנו ולהורות לו את הדרך אשר יעשה ולא יספּו עוד להתלונן עליו שהוא דר בבית האסור לזר בו בכך וזאת מצאנו תחילה להשלים מנין הקהל וכן עשינו. ואחרי שקלי ומריא מצאנו לחושיב אצלינו עוד עדה קדושה מן כת עשירי' הכשרי' זה לזה וכן מן כת הבינוני' וכת הפחותים וכן עשינו ואחרי ששמענו הצעוי' הדברי' של כמו משה הנ"ל וראינו לשון של גוף התקנות הנ"ל לעיין על כל צירי צדדי' לזכות ולחובה מצאנו אף דאפשר לכצוא מקום לזכות את כמו משה הנ"ל שאין זה בכלל התקנה גם ממעמי' ששחקו כל השני' הללו מ"מ מאחר שזהו ברור שהמנוח אביו זצ"ל רצה לפשר בתחלה וליתן ב' או ג' מאות ר"מ אפי' קודם שהרחבת הגבול הי' מכונה וא"כ אפשר לומר כל מה ששחקו הי' על דעת כך לפשר וליתן מעו' לכן כן יהי' וכן יקום שהיה פו"ם כמו משה הנ"ל מחויב ליתן לקהל יצ"ו שני אלפי' קרדקי במעו' מזומני' וזכה במקחו ובהרחבת גבול בניינו בהיתר גמור לו ולזרעו אחרי' עד עולם כיד היום יום ד' כ"ג סיון תער לסיק. ואלו הן הקרואי העדה שישבו אצל הקהל יצ"ו למלאות המספר הקהל יצ"ו וגם בהוספת העדה הקדושה אייזק מרעני, ר' ישי ויש' ליב ב"ה קדוש, ר' הירץ מענק, ר' הירץ עלוז, ר' יוסף ווילשטט, ר' ווייבש ב"הם כ"ץ, אהרן לוי, לזר כהן, ר' קאשמן אוסנהיי, זיטלן בון, ר' אברהם בן מרדכי חלפן, כל הנ"ל כתבנו וחתמנו יום הנ"ל בפקודת ה"ה פר"ם יצ"ו וקרואי עדה הנ"ל להיות לעדות ולזכות ולראי' לומר משה הנ"ל ולב"כ שהם פטורי' ומסולקי' מכל וכל מענות ותביעי' שבעולם שהיו מחמת הבית הנ"ל אחרי שיפרע סך שני אלפי' לזווער הנ"ל.

משה בן לא"א מרדכי דוד הלוי זצ"ל אימינא.

יצחק זעקלש בלא"א כהר"ר אליעזר ליברמן סג"ל מנצפ"ך מורומיישא תע"ד.

[ונתנו כהנא:]

כל הסך של שני אלפים לימראות הנ"ל נתפרע, דהיינו שנכלל בחשבונו עם ה"ה חמשה אנשי' גובי' יצ"ו כמו שנרשם בפנקס שלהם על הרף של ה"ה

פיו משה גרימבך יציו הנ"ל ולמען שלא תהי האמת נעדרת, כתבנו וחתמנו למשמרת, נעשה היום יום ראשון עשרים ושנים ימים לחדש סיון ת"ו ע"ן ה"א לפ"ק.

נאס יצחק אהרן בלא"א הרב החסיד כמהור"ר יוסף ישראל זצ"ל.

נאס הק' אורי ווייבש כ"ץ ממ"ץ תע"ה.

מרדכי זיסקינד בא"א מהור"ר יעקב מו"א זצ"ל.

יעקב בן מהור"ר ירמ' זצ"ל הלברשטט.

אייזק טרעני.

נעטשליק לוי.

II.

מפנקסי המדינה של ק"ק דיסלדארף.

א.

אלו הן התקנות שהסכימו עליהם הפרנס' ומובי' ואיזה יחיד סגולה בדויארן ו' תמוז תנ"ח ונתחדשו ונתחזקו אח"כ ביום הוועד במוילהיים כ"ו אדר שני תס"ד ובכערבוס כ"ב אייר תס"ח ועוד שם בנערכוס ר"ח אדר שני תע"ה ונתחדשו ונתחזקו בהוספת איזה דברים שנעשה בהסכמה אחת כנ"ל למען השלום ולשם שמים בדויארן ביום הוועד ח"י תמוז תע"ט ונתחזקו[ו] ביום הוועד באלדנהויפן כ' אייר תפ"ג ועוד נתחזקו ביום הוועד בדויארן טו"ב אדר תפ"ז וגם נתחזקו ביום הוועד העבר בדויארן ר"ח אייר ת"צ ועוד נתחזקו ביום הוועד העבר בדויארן תצ"ד וביום הוועד בדויארן תצ"ז ועתה נתקיימו ונתחזקו[ו] סחדש ביום הוועד פה דויארן ח"י סיון תק"ל.

א) ראשית דבר יראת אלוקים באיזה מקום שיש בו מנין ועשרה או כצירוף איזה כ"ב הדרי' סמוך לאותו ישוב דהיינו בתוך התחום באותו מקום או ישוב שיש בו מנין בלי הצטרפות חיצה חייב להתפלל בעשרה בכל יום הכניסה דהיינו ב' ה' ואם לא יהי להם מנין בלי הצטרפות יתפללו עכ"פ ביום השבת במנין עשרה בחוק ולא יעבור ויענוש בקנס למי שיעבור ויבטל המנין ⁽¹⁾ אכן לא

⁽¹⁾ כשנת תק"כ נוסף כלן :

וע"ע נתחזקו ונתחדשו כדי שלא יבטל התמיד ח"י. זאלין אותן ישובים וואו בצמצום מנין איזט אונט ב"י הכניסה בלי הצטרפות חוצה קענן מנין האבין, אונ' צוואהרן יותר אלז מנין עשרה זיך כסינדן, אונט דעם סאלז זיך איין יעדער משמט איזט, ובינו לבין עצמו חשבנו מאכט דאז בלחו מנין עשרה פאר בלייבט, וכהנ"ל דערא גלייכן יותר דענקן, ובשביל כך קיין מנין עשרה בלייבן טוהט, זא איזט ע"ע מקהל יציו מחדש מתוקן ווארדן, דאז באותו מקום הבעלי בתים

ישיחו שום שיחה כמילה כב"ה כנהוג רוכא דעלטא בכואם כשבת קדש ואין צריך לומר שלא יריבו ולא יתקטמו כב"ה ¹).

ב) שנית מאחר בחסד העליון וברוב חסדי והשתדלות אצל השררה יר"ה צו גליון דין ישראל בין איש לרעהו כדי שלא להמריח את השררה יר"ה וכנזכר בפירוש אין אורטיקלו הקיומי' חדשי' מא' הק"פ יר"ה בכך כל אשר יזיר וירשיע אונם כערכאות של האומת גין בין בדין שכבר הובא בד"י ובין קודם שהובא בד"י ויתבע חבירו בדא"ה ומכל שכן אחר שנפסק עליו ד"י ענוש יענוש מלבד הענוש שיש עליו כדיני שמים.

ג) שלישית בהיות שמרביץ בהוצאות סעודת הנשואין יותר מדאי הוט מן פר גוש בפונדן דז מהיום יום א' ו' תמוז תנ"ח והלאה זה איינר חתנה מאכס לבנו או לבתו על הוצאותיו או על הוצאות שניהם אונם נים יותר אין ערך ליגט סמאה ועד מאתי' רט זול נים מער ברייאן על הנשואין מן הב"ב הדרי' תחת אדונינו הק"פ יר"ה אלו עשרי' ב"ב חוץ מן הסרבר והמסדר קדושין ואב ואם של הכלל והחתן ואחיהם ואחיותיהם ולא יותר זה אבר איינר יותר ברייאן ווערס אונד זיך על הסעודה בפיגדן יוקנס בעל הסעודה מכל אחד הנותר' כפי אשר יושט עליו ועל זה זול המסדר קדושין השגחה הבן אונם אצל המנהיג' אן געבן אבר מן הב"ב הדרי' חוץ למדינתנו מאג יותר ברייאן ².

ד) נאט וויין וואו איבר כמה פעמי' הריסות זיין קומן איזט התיקון זה

מחויב זיינן הוא בעצמו וכנה"ל דיא יעניגה וועלכע מאוכלי שלחנו זיין קיינר אויז נשלאסן, אהן צו האלטן דווקא כבה"כ צו ניהן, אונם גין צו לאזן כבה"כ להתפלל ביום הכניסה כמנין, אם לא ער מוז מברר זיין דאז הוא או מאוכלי שלחנו הלילה מקודמ' קיין ליגט לילה בביתו נהאבט, ומי שיעבור על זה זאל הבעל בית לפני הקנס זוא וואול בניגה אלו לפני אוכלי שלחנו פר זעלביגן קנס אהן נהאלטן ווערדן.

¹ טס : כלל ואם הליל' וחס זאלטי מחלוקת ענששטיהן, זאל זאלכש תקוף (תיכף) ומיד גירנגטין אנדרשט אלו אצל מנהיגי קהל יצ"ו אהן געבן ווערדן כפי המשמע' נגעדיגשט ערשיילטי קונסעסיאן, ווידריגן פאלס ווערדן מנהיגי קהל יצ"ו זוא וואול דיא יעניגה וועלכי קיין אורזאך במחלוקת האבן, אלו דיא יעניגה וועלכע אורזאך במחלוקת האבן ווישן מעניש צו זיין, ובאם נישני איזט אחד או יותר צו הלשין להשלים המנין בשבתות ובייט זאלין הבעלי בתים זעלביגי כפי תקון קהל יצ"ו כמו פלעטן אויון נשלאגן זיין, נהאלטן ווערדן, ולהשומעים יונעם ותבא עליהם ברכה.

² כלן נוסף :

וגם נתחדש עתה ביום הוועד בדוויארן ט"ז סיון תקי"ב לפ"ק, דו ווען איין אויז לענדישר איין חתנה במדינתנו אהן דינגן זולטי הן במדינה והן בסביבות דאז הבעל בית ביא וועלכס ההתונה אהן גרונגין ווירט בקנס ארבע זוכי' בדהב חצי לאדונינו הק"פ יר"ה והחצי לקהל יצ"ו אן מנהיגי קהל יצ"ו אהן מעלדן זאל, זאלטי אביר החתונה אצל אינס נימולים אהן גדינגן ווערדן, דאז הבעלי בתי' אין וועלכס אורט זאלכי אהן גרונגין ווערס או הסמוכי' להם מחויב זיין זאלכש למנהיגי קהל יצ"ו בקאנד צו מאכן, ובאם מבורר ווירט דו זיא זולכיש מעלי' זיין ענוש יענוש כפי אשר יושט עליו.

הנדוני' מן שלשה מאות ר"ט ולמעלה יתן א' ר"ט ויהי חצי לסרבר וחצי לחברותה ומן שלשה מאות ר"ט ולמטה א' נולדן גם קייני ליברייאן אויס צו טיילן אן דיא יונגן כי אם לסרבר ולצנים גם זול ניש צו גליזן ווערדן אויף איין חתנה איין אוברשטר צו מאכן בעונש קנס.

ה) ועוד נעשה ונתקן ביום הוועד בדויארן תע"ט ונתחזקו בכל יום הוועד'י שעברו ועתה נתקיימו ונתחדשו ביום הוועד פה דויארן ח"י סיון תקל"ד דו על סעודת נשואין זול קיין שושבין אודר אונטר פֿירר ניש מער לחברותה ברויכן צו געבן אלז אחד ר"ט ואשתו לנשי' חצי ר"ט והברירה יהי' ביד השושבין ואשתו אם ליתן לחברותה ר"ט וחצי לאנשי' ונשי' כנ"ל או ליתן צוקר כנהוג לכל אחד מחברותה וכן השושבין השני ואשתו.

המאין פֿירש יתן כל א' מהם לחברותה לכל יותר בעד קיכן ויין שרף אחד זהוב ריינש ואשתו לנשי' חצי זהוב ריינש וכן המאין פֿירר השני.

ובסעודת הברית יתן הסנדק בליל שקודם הברית לחברותה זהוב אחד ריינש ובבוקר אחר הברית יתן לחברותה לכל יותר אחד ר"ט בעד יין שרף וקיכן וכן אשתו לנשי' חצי ר"ט.

ו) ועוד נתחדש ביום הוועד בדויארן תפ"ז ונתחזקו בכל יום הוועד'י שעברו ועתה נתקיימו ונתחדשו ביום הוועד פה דויארן ח"י סיון תקל"ד בהוספת איזה דברי' מחמת פורמל מן החתני' זא וואל ביום חתנותם אלז אויך פֿרעמדר חתני' דא דורך כמה פעמי' הוצאות והריסות פֿר אורזכט ווארדן זא הוט מן מתקן גוועזן דז החתן זא אונטר שלשה מאות ר"ט לנדן בקומט לחתנותו בליל סבלנות ניש ברויכן צו געבן לחברותה נערי' ולמחרתו, ביום חופתו יתן לנערי' בעד קיכן ויין שרף אחד זהוב ריינש וכן ביום ש"ק שענקוויין שחרית יתן נ"כ לחברותה בעד קיכן ויין שרף א' זהוב ריינש והחתן זא שלשה מאות ר"ט או יותר לנדן בקומט יתן לחברותה בעד הנ"ל ביו' חופתו אחד ר"ט וכן ביום ש"ק שענקוויין בעד הנ"ל אחד ר"ט וואש אבר פֿרעמדי חתני' במרעשט זא וואל על חתנות אודר וואו דא זיגשטן למקומות אחרים במדינה קומן דז מקדם דורך דען גפֿורדטן פֿורמל אלז הנט איין אורדונג והוצאות זיין פֿר אורזכט ווארדן זא זול מהיום והלאה דיוז פֿורמל נאנץ במל זיין אונט פון קיינום חתן יהי' מי שיהי' הן עיי קויפונג גלילה והן זיגשטן כלל ניש גפֿורדיט אודר פרישענדיט ווערדן ולא נזכר כלל וכלל רק במקום הדירת חתן זול ער געבן בפעם הראשון דז ער חתן גווארדן לחברותה גערי' בעד קיכן ויין שרף א' זהוב ריינש וכן בפעם הראשון דז החתן למקום דירת הכלה שלו קומט יתן גם שם לחברותה נערי' בעד קיכן ויין שרף א' זהוב ריינש, אבל במקומות אחר' שיבא ואפילו אם יבא על חתנה אחת עם הכלה שלו אין ליתן פֿורמל כלל וכלל.

ז) אך דז קיין ב"ב הדרי' תחת ממשלת א' הקי"פ יר"ה מיט קיינרלייא זויפ"ט מטבעות עסקי' זול הבן הן מצד עצמו או מצד אחר' או ממדינות אחר' שתפות צו האבן באיזה עסקי' זויפ"ט מעי' זא פֿון איינים זולט גהערשט ווערדן מן אים

תיכף מוסר ביד השררה זיין [אונז] זאלן חביריו הבעלי בת' דא אויף השנחה האבין, אונז ווען וואז ער נעמן, תיכף אצל מנהיגי קהל יצ"ו אהן צו געבן.]

(ח) מאחר דז חרם קדמניות איזט במדינתנו וויאויך בשארי מדינות דז קיינר מן הב"ב הדרי' תחת א' הק"ס יר"ה קיין כיסלר או שארי גנבי' אויף צו הלטן אודר אפילו קיינס קיין לינת לילה צו געבן עיל ווייניגר אינן אייניגי אהן ווייזונג צו געבן בכך איזט מהיו' ווידרום מחדש אונט גוזר בחרם אונט ער ליהרונג זייני קיומי' מי שיעבור על זה חוץ משא"י עונשי' קשי' דיא מן ווערט צו וועגן ברענגן עליו מהשררה יר"ה כללו של דבר זול קיינר מיט גנבי' או כיסלר מנע או משא ומתן הבן וכל הנוגע בהם יטמא ⁽¹⁾ ולהשומע' יונעם ותבא עליהם ברכה.

(ט) סוף וועגן הכנסות אורח' פלעטן געשט צו הלטן אונט בענייני שכר חזקות ואתרוג טע' או כל דבר של מציא איזט תיקון מקדמניות גוועזן דז חצי זול גלייט ווערדן על ראשי הבית והחצי השני על הערך הבן המנהיגי' הקהל מסכים גוועזן זול בלייבן לכן וואו ב"ב במקומות בכפר' מושבותים זיך דא ניד צו ריכטן בעונש קנס על המסרב ⁽²⁾ אונט הסרבן אצל המנהיגי' הקהל יצ"ו אן צו געבן אונט מיט אלים דיזוז הק"ס יר"ה אין אירי אינטרעס אים גרינגשטן ניקש אין גגריען אונט אלו צו ער בהלטן.

(יוד) זאת לדעת שנתחדש ביו' הוועד כבערכ' ר"ח אדר שני תע"ה ונתחזקו ביום הוועד' העברו ונתקיימו ונתחדש עתה ביום הוועד פה דויארן ח"י סיון תקי"ל באם ווען ב"ב איין משרת או משרתת הוט אלזו דארף קיינר אים אין זעלבין ישוב המשרת או משרתת דינגן באם לא שידור חוץ לאותו ישוב לכל הפחית חצי שנה ולאחר זה מאג אין אנדרן דינגן הדר בתוך הישוב הזה אבל אם כ"ב הוא מרועה דז זיך צום אנדרן כ"ב זול ער דינגן בתוך אותו ישוב מאג זיך ער דינגן בתוך אותו ישוב.

(יא) ועוד הוט מן ביום הוועד העבר בדויארן תפ"ז מתקן גוועזן ונתחזקו ביום הוועד' העברו ועתה נתקיימו ונתחדש ביום הוועד פה דויארן ח"י סיון תקי"ל דז ערנר דיא קהל ש"י חייב זיין זא וואל אביו של החתן אלז אויך אב

(1) כשנת הקי"ט הוסיפו :

אונט שארי יחידים בעלי בתים כחויב זיין הפנהה הירויף צו האבן אונט שולדיג זיין אצל מנהיגי קהל יצ"ו אהן צו געבן.

(2) ובמקום הנזכר נכתב גם :

אונז האבן כל עת הפלעטן גבאי' או הקדש גבאי' כח לענוש חסרבני' כפי דין ישראל, ובאם זיך אייניגי נגד הנבאים הג"ל אוסיגהרן, זאלכי סרבני' אצל מנהיגי קהל יצ"ו אהן צו געבן, וואו סוף איהני אלי אסעסטענץ זאל גליישטט ווערדן.

של הכלה אוני אונטר שייד-קייני קיומי במדינות גיילך ובערג פֿר שטאמט או געבן זול ווערן אס לא אירי ריקשטנט מקדם אבנצוירט ווערן הכן.

(ב) ועוד הוסיף מן בדויארן ב'ו' הוועד תפ"ז מתקן גוועזן ונתחזקו ב'ו' הוועד' העברו ועתה נתקיימו ונתחדש ב'ו' הוועד פה דויארן ח"י סיון תק"ל דו האב"ד נר"ו הן מצד החתן הן מצד הכלה במדינות גיילך ובערג וסביב קדושין או התרת קדושין זול געבן ביז זעלבנר איין שיין ⁽¹⁾ ברענגט וואו אן ער זייני מס' צלן מוז דו ער ניקש ריקשטענדיג צו צלן חייב איזט וליתר שאת ולתוקף עוז באס אב"ד נר"ו זולמי אונס פֿר הער שריפטליך מן הגובי דו דר זעלבני ניקש חייב איזט דאך מסדר קדושין לוזן זיין זא ווערט דר ריקשטנט פון דעם זעלבן מן אב"ד נר"ו אן שכירתו מקהל יצ"ו אבנצונן ווערן.

(ג) ⁽²⁾ ביום הוועד ה' ניסן תפ"ז בדויארן נעשה ונתחדש דו מה"ו והלאה קיינום כ"ב חדש זא נוך ניט במדינה זו גוואונט קיינום קיין קיומי זול געגעבן ווערן אס לא זעלבנר איין ערך אן נעמט מסך ארבע מאות ר"ט ולפי הערך הזה אן קהל שי' הקיומי והמסי' צלן מוזן ובאופן זה דו זעלבנר כ"ב חדש זא הקיומי' פֿר לנגט הוא או אשתו מוזן זיין מתושבי בני המדינה זו אינט דיא הקיומי' מכל הפרנסים או מרובם זולן אין גחילגט ווערן. ומאחר בשנים שעברו בפנקס הקהל יצ"ו זיך זא פֿיל רעשטנטן בפֿינדן דו באס להבא ניט פֿר גקומן ווערט אי אפשר לעמוד בו הקהל יצ"ו נתחדש ונתחזק ב'ו' הוועד העבר תפ"ז בדויארן ונתחזקו ב'ו' הוועדין העברו ונתחדש עתה ב'ו' הוועד פה דויארן ח"י סיון תק"ל דו להבא איינר י"ה' מי שיהי' אין דיני צאלונג המסי' זוימג זיין זולמי אינ' שלשה מס' צרויק אונט חייב בלייבן זולמי זול דעם זעלבני זייני קיומי' איין גצאנין ווערן אונט אים מקהל יצ"ו ניט מער ערשטאמיט זול ווערן במדינה זו וואונגן צו בלייבן.

(ד) ⁽³⁾ [גם נתחדש ב'ו' הוועד בדויארן תפ"ז לפ"ק ונתחזק בדויארן ח"י סיון תק"ו לפ"ק ועוד נתחזק בדויארן מ"ז סיון תק"ט לפ"ק, ועתה נתחדשו ונתחזקו פה דויארן מ"ז סיון תקי"ב לפ"ק, מאחר במדינ' אליר האנד אונטר שליף אונט אונאורדינונגין קענין נשעהן מחמת דענין פאקן טרענר זא זיך

(1) והנה כל הדברים הנכונים אחר זה נכתב בבית תקי"ב :

מן הגובי' ביא וועהמן ערבי אודרט איזט זיינה מסים צו צלין ברענגן שוהמ, דאז זעלבינר ניקו ריקשטענדיג איזט לקהל יצ"ו והגובי' זאלין דען שיין אוב זעלבינר חייב איזט לקהל יצ"ו אודר ניט, לפי ר' איצק הויפלדארף איין שיקן, אומב ⁽²⁾ זעלביני לאביד נר"ו צו קאמוניצירן, אוב התרת קידושין אב פאלגן לאזן זאל או לאו.

(2) כל הסי' י"ג נתחזק בהעתקת תקי"ב והפעם כתוב בסוף ההקדמה.

(3) מכלן והלאה לא נמצא כי אס בהעתק שנת תקי"ב כי הסנקס היזן נלקה בחסר עד אהר יחסרו בו ההקנות מס' י"ד עד הסוף.

במדינה אויף האלטן, אויך עמליכה דא זיך אצל ב"ב אויף הלשין אלז משרתים על חצי ריוח, אלז האט מאן מתקן גוועזן דז קיינר מבני המדינה או מבני הסביבו' יהי' מי שיהי' קיין פאקן טרענר זוא נים במדינה או בסביבו תחת ממשלת אדונינו הקים יריה וואונגן מיט אויף האלטן זאל בביתו לא יותר אלז יו' ולילה אחת, אויך קיין סחורה מן פֿרעמדן פאקן טרענר אויף גועצט צו נעמן בקנס ששה זעבס בדהב חצי לשורה יריה, וחצי לקהל יצ"ו אביר פֿאן איינס אין היימישן דערפֿן ב"ב וואול אויף גועצט נעמן, אויך אן זיא געבן, גם דערפֿן איין ב"ב או מי שיהי' אין אנדרן ב"ב זיין ישוב לגמרי נים הויזירן גיהן, אייך זאל קיין בעל בית, וועלכר איין געדיגשטן קאמר פאס האט, זיך נים אונטר שטיהן זעלביגן קאמר פאס אן איינס אנדרן ב"ב מבני מדינה או סביבות פיל ווינגר אן איינס פֿרעמדן צו לעהנן, וואו פֿעהרן זולכש נשעהן ווירט, אונט אין ער פֿאהר קומן מוהם, זול דער זעלביגער דער דען פאס אויז לעהנן מוהם אין ששה זעבס בדהב חצי לשורה יריה וחצי לקהל יצ"ו פֿאר פֿאלן זיין, אונט אלי הויקות והוצאות ליידן מוזן מלכד הקנס אשר יושת עליו, גם זול קיין ב"ב קיין משרת האלטן אויף הלב ריווח בקנס ששה זעבס בדהב כניל, ובאם איין ביב ווערט עובר זיין על זה זוא זול זעלביגער קנס הנ"ל בלי הנחה ערליגן מוזן מלכד שארי עונש' אשר יושת עליו, ומאחר דיור פונקט עד הגה נים אויז דען גרונד גהאבן ווערדן קענין דאמיט ב"ב בכלל זולכש נאך לעבן מוזן, אשר על כן עתה נתחזק ונתקיים פה דווארן מ"ז סיון תקי"ב לפ"ק ובצירה אדוננו מ' אב"ד נרו איין חרם גנעבן ווארדן על מי שיעבור על אויבגן פונקטין, ובפרטות אין פונקטי משרתים בלי ערמה ובלי מרמה נים על חצי ריווח צו האלטן, פיל ווינגר משרתים סחורה צו געבן על גווישן פרייז, דאז המשרת דען איבר שום גניהסן זאלט אונט הקנס הנ"ל דאבייא פֿאר כהלטן, וואו אויף על חבריו ביב מיט מוטל זיין זול השגחה איבר אויבנה פונקטן איינר אויף דען אנדרן האבן זאל, ובאם איינר אויף דען אנדרן וואו פֿר נעמן מוהם תיכף ומיד אצל מנהיגי קהל יצ"ו אהן צו געבן, אלז דען מיט אליד פֿארשי אונטר זוכט ווערדן זאל, ווידריגן פֿאלז זיא איינר אייני ידיעה פֿון איבר טרעטונג אחד מחבריו אין פונקטי הנ"ל האט, אונט צייגט זולכש אצל המנהיגי יצ"ו נים אהן, זוא זאל אויף זעלביגן ג"כ החרם חל זיין, והשומע ינעם ותבוא עליו ברכת טוב.

(טו) גם נתקן ביו' הוועד בדווארן ח"י סיון תקי"ו לפ"ק ונתחזק ביו' הוועד העבר בדווארן מ"ז סיון תקי"ט לפ"ק ועתה נתחדש ונתחזק בהסכמה אחת מכל הפרנס' וטוב' ביו' הוועד פה דווארן מ"ז סיון תקי"ב לפ"ק, דז קיינה ב"ב או נער' ומשרתים הדרי' תחת ממשלת אדוננו הקס יריה וסביבו' יהי' מי שיהי' זונדר אונטרשייד זיך נים אונטר שטיהן זולן אין איין אנדר ישוב וואו איין ב"ב אין קיומ' מקהל יצ"ו וואונגן מוהם, מיט אייניגדליא סחורת גאנץ אונט נאר נים הויזירן צו גיהן אומס (?) צו פֿר קויען, ובאם איינר מהנ"ל אמראפידט ווירט, זל הב"ב הדרי' בתוך אותו ישוב מאכט האבן זעלביגן זיינה סחור' בשם קהל יצ"ו צו ארעשטיהרן, אונט זולכש לאחר זאת אצל מנהיגי קהל יצ"ו אהן צו געבן, זוא

זול דען על הוצאות קהל ש"י פערנר אויז ניטאכט ווערדן, אביר אויפגעצט מענען זיא אליר הנד סחורת געבן, צו פֿר קויפֿן, אביר פֿרעמדן אפילו אויף געצט פֿון איהנן צו נעמן, דענן ב"ב בתוך הישובי אויך ניט צו גלאזן, רק כנ"ל ארטיקל י"ד, ובאם איין ביב יהי מי שיהי פֿרעמדי פאקנטרענר אויף האלטן אודר סחורת פֿון איהנן אויף געצט נעמן ווירט, זעלבנר ב"ב זול פֿר פֿאלן זיין בקנס ששה זהובי ברהב חצי לשררה יר"ה וחצי לקהל יצ"ו זיא אביר פאקנטרענר ביישובי קומן, אונט דעהנן ב"ב קיומי פֿר צייגן דו ער אין דענן כנאכפארטען קוהר אונ' פירשטנדומר וואונן טוהט, זעלבנס זול ביז פֿערנר פֿר אורדינונג ממנהיגי קהל יצ"ו צו גלאזן זיין גלייך דענן פאקנטרענר זיא תחת ממשלת אדוננו הק"פ יר"ה וואונן, אונט דענן ב"ב אין ישוב איהר סחורת אויף געצט צו נעבן, אביר זעלבשטן ניט צו הוירדן, זיא וואול אצל הסחרי' אלז אויך זונשטן אונט וואז דיזר פונקט אהן גיהט, הכל בהרם ארטיקל י"ד נכלל איזט.

טז) ועי' נתקן ונתחדש בהסכמה אחת מכל הפרנסי' ומיכ"י ביו' הוועד בדוראן ח"י סיון תק"ו לפ"ק, ונתחזק ביו' הוועד בדוראן ט"ז סיון תק"ט לפ"ק ועתה נתחזק בתוספ' איזה דברים ביו' הוועד פה דוראן ט"ז סיון תק"י לפ"ק, דו קיינר יהי מי שיהי אהני אונטר שייד זיא וואול הר"י תחת ממשלת אדוננו הק"פ יר"ה וסביבו, אלז אויך פֿרעמדי זיך נאנץ אונ' גאר ניט אונטר שטיהן זול בתוך הישובי וואו ביב בקיומי של קהל יצ"ו וואונן או כסביבו, איינגרלייא בשר צום פֿיילן קויף אהן צו ביהטן, פֿיל וויננר צו ברענגן אודר צו שיקן בתוך הישובי הנ"ל בקנס ארבע זהובי ברהב חצי לשררה יר"ה וחצי לקהל יצ"ו ; יערעז מאַהלין פֿר פֿאלן זיין זולן, אין גלייכן פֿאלז אויז דען קוהר קעלנישן זיך יהי מי שיהי ניט אונטר שטיהן זאלן אין אדוננו הק"פ לאנדן אלז מדינות גויליך ובערג וסביבו, בשר צום פֿיילן קויף צו ברענגן, זינשטן בני המדינה טאכט האבן זולכש וועק צו נעמן, אונט מקהל יצ"ו מאנטוהירט ווערדן, וכה"ג בני מדינת גויליך ובערג וסביבו אויז דעהן קוהר קעלנישן צו בלייבן מיט בשר צום פֿיילן קויף צו ברענגן, ובאם שויהן אויף דער דאהט ניט אמראפיהרט ווירדן זולט, ווען הב"ב נור אליין אייניג בווייזונג פֿר צייגן קענן, זיא וואול פֿון אהן ביהטן אלז אויך ברענגן או שיקן כנ"ל, זיא זול זעלבנר עבן פֿאלס בקנס הנ"ל פֿר פֿאלן זיין, אונט אצל מנהיגי קהל יצ"ו אהן צו מעלדן, זול אלז דען הקנס הנ"ל מקהל יצ"ו איין נצאגן ווערדן, זולט אביר מן הב"ב ממדינו או סביבו מיט פֿוהג איין בשוועהר דא קענן האבן, זו זול זולכש אצל פֿו"ר איצק דיד אונט זוכט ווערדן, אונ' איין פֿר אורדינונג גשעהן, גם נתחדש ונתקיים דו קיינה שני ב"ב משני ישובי במדינה או סביבו ניט ביחד שחטן זולן על חצי ריוח, דהיינו דו זעלבני דו בשר אונטר זאמן פֿר קויפֿן ואח"כ בחשבנן וואלן, זעלבני, זול ניט צו גלחן זיין, וונדר יעדן חלקו בביתו צו נעמן, בייא בשווערונג דעסן יעדו מאהל ביידי ב"ב קבלת חרם או שבועי בשביל כך צו טוהן מוזן אונט זולן.

יז) מאחר ביז הערא ווען ראיש הבית במדינה או כסביבו אב נאנגן, מיט עזבון שלו וואונדרליך הער גאנגן, וואו יתומים קטנים הינטר לאזן ווארדן, אלז

האט מאן בײַ הױערד ברויארן ח״י סיון תק״ו לפ״ק בהסכמה אחת מחדש גוועזן, ונתחזק בײַ הױערד ברויארן מ״ז סיון תק״ט לפ״ק ועתה נתחדש ונתחזק בײַ הױערד פה דויארן מ״ז סיון תק״ב לפ״ק, דאז מה״י והלאה ווען אײן ראש הבית ח״ו אב גיהמ במדינה או בסביב׳ הנ״ל, אונט יתומים קטנים פֿר הנדן זײן, זא זול זולכש תיכף אצל הפרנס׳ יצ״ו אהן גנעבן ווערדן, אונט פֿאלס נישט מיט צו ציהונג א״ מ״ו אב״ד נר״ו הכל לפי הענין, וועלכר עזבון אורדענטליך ע״י אחר פרנס ואחד טובי אויף גוהט פֿינדן פֿ״ו ר׳ איצק ד״ד יצ״ו נאהק גזעהן ווערדן זאל, והרשימה מהעזבון הנ״ל אצל קהל יצ״ו איברליפֿרן, והמע״י מן יתומים קטנים לאחר הסילוק אן הגובי׳ נגד פטורי׳ איבר ליפֿרן, וואו פֿון קהל יצ״ו כל שנה בילכר רווחים להיתומים קטנים צלין זאלן.

ח״י גם נתקן בײַ הױערד פה דויארן מ״ז סיון תק״ב לפ״ק, דז וויילן אײניג ב״ב זא וואל במדינ׳ אלז אויך בסביב׳ זיך בשווערדן, אונט פרישעגמירן שנה אחת אחר החתונה פֿרייא צו זײן מן המס׳, והכבדות הישוב, אלז איזט בהסכמה אחת פֿר בליבן, דז ווען אײנר בײא אביו או חמיו אײן גאנץ שנה בביתו איזט, פֿון הכבדות הישוב פֿרייא זײן זאל, אביר המס׳ זאל מן החתונה שלו אהן ברעכנט ווערדן צו צאהלן, זא ער אביר מיד אחר החתונה לכד ציהן טוהט, מז ער הכבדות הישוב כמו שארי חבירי׳ ב״ב לפי נדן שלו ג״כ טראגן.

יט) כיום הױערד ברויארן ה״י ניסן תפ״ז לפ״ק, האט מאן מתקן גוועזן, ונתחזקו כיום הױערדים העוכרים, ועתה נתחדשו ונתחזקו כיום הױערד פה דויארן מ״ז סיון תק״ב לפ״ק, דז מהזום והלאה קײנס ב״ב חדש זא נאך נוט במדינה זו גוואוהנט, קײנס קײני קיומים זול גנעבן ווערדן, אס לא זעלבנר אײן ערך אהן געמבט (!) מסך ארבע מאות ר״ט, ולפי ערך זה אן קהל יצ״ו הקיומים והמס׳ בכל שנה מ״ז צלין, צו דעסן ענט זול דער זעלביג ב״ב זא הקיומים פרישעגמירט אײן ערכות שײן אן איש בטוח וועלכר במדינה זו וואונט על שלושה שנים רצופי׳ מסים ברענגן, אונט זולבן שײן אצל הגובה הרנטר לינן, ובאופן זה דז זעלביג ב״ב זא הקיומים פֿר לנגט האט או אשתו מוזן זײן מיושבי בני המדינה זו, אונט הקיומים מכל הפרנס׳ או לכל הפחות מרובים זולין אײן גוילגט ווערדן, אײך אונט גיבט זיך אובר פרנס ר׳ איצק דאז ממנו לכד קײני קיומים זולין אויז גפערטיגט ווערדן, אס לא עז מוזן שארי פרנס׳ דעתם ג״כ דר צו מרוצה זײן, דאז ראוי ונכון איזט זעלביג ד״א קיומים צו ערשטאמטן, ומאחר בשנים שעברו בפנסם קהל יצ״ו זיך זא פֿיל רעשטאנטן בפֿינדן, דז כאס להבא ניש פֿר ניקומין ווירט אײ אפשר לעמוד בו קהל יצ״ו, נתחדשו ונתחזקו כיום הױערד העבר ברויארן תפ״ז לפ״ק, ונתחזקו בײַ הױערדי׳ העכרה, ועתה נתחדשו ונתחזקו כיום הױערד פה דויארן מ״ז סיון תק״ב לפ״ק, דז להבא ווען אײנר יח״ מי שיהי׳ אן זיינה צלונג המסים מיומיג זײן זולט, אונט שלושה מסים צו ריק אונר חייב בלייבן זאלט, דעם זעלבנן זײני קיומים אײן גצאנן ווערדן, אונט איהם מקהל יצ״ו ניש מעהר ערשטאמט זול ווערדן במדינה זו וואוהנן צו בלייבן.

תיקון י"ג הנ"ל הנכתב למעלה בדף ח' איז קצת אין דר געסן אונ' דר שריבן ווארדן ומשום כך בהסכמות כל קהל יצ"ו נים דר גוט בפרונדן ווארדן אלז איז דער ארטיקל הנ"ל עוד פעם דר ענדרט ווארדן אונ' איין נשריבן וויא זעלבנר נהלמן זאל ווערדן.

ב) ועוד נתחדש ונתחזק ביום הוועד פה דויארן ט"ז סיון תקי"ב לפ"ק, אין פונקטא דערא דר הלמונג פרנס' ומנהיגי קהל יצ"ו.

עז זאל דר אובר פרנס זוא וואול אלז שארי פרנס' קיין כח האבן להוציא מעו' מתוך הגבוי' קהל יצ"ו לשום השתדלות בעולם, אם לא נתיעצו ויסכימו לסחות הרוב מפרנס' יחדיו להוציא מעות מגבוי' הקהל יצ"ו לאותו השתדלות, ואז יש להם הרוב מפרנס' יצ"ו רשות ליקח מהגבוי', עד חמשים ר"ט, ומחמשים ר"ט עד מאה ר"ט, אזי אפילו כל הפרנס' אין להם רשות להוציא מעו' מהגבוי' כי אם בצירוף שני טובי הקהל, והכל לפי תואר הענין והזמן, ולטובת הקהל יצ"ו, ולשם שמים, אכן אם יהא דבר נחוץ ולטובת הקהל יצ"ו, אזי יהא כח והרשאה אפילו לפרנס אחד להוציא ביחידו' עד עשרה ר"ט, דיון תיקון איזט פ"ט וג"ט ר' בענדרט גויליך וג"ט הר"ר זעליג כ"ץ לפי שעה פאר גלאיינט ווארדן, באם זיא גובים זאלטי מעו' אויז געבן נים לפי משמעו' תיקון הלז, זאל זולכש מעו' איהנן גובי' מקהל יצ"ו נים דר גיהמט ווערדן.

ב.

בהתאספס יחד ראשי עם קדש פה דויארן בצירוף שארי יחידים סגולה בני המדינות גיילך ובערג וסכיבות נעשה בנינו (כנינו) בהסכמה אחת ובנפשות חפציות ובדיעות שלימות ומיושבת וקיימנו וקבלנו את מי שקבלנו כבר ה"ה האלוף בתורה ובחכמה מורינו ורבינו הרב מהור"ר שמשון סג"ל להיות לנו לאב"ד ולמורה צדק לבני מדינות גיילך ובערג וסכיבות להורות לנו הדרך אשר נלך בה ואת המעשה אשר יעשה האדם וחי בהם חיי העולם הבא ולישב על כסא הוראה ומשפט צדק בין איש ובין אחיו ובין גירו ולהשמיענו צוף דבש אמרי נועם אמרות מהורות מזוקקות בשבתות ובחדשי' ובמועדי' וכי יהי' ריב בין איש לרעהו הן דיני ממנות או שארי קטמות ומריבות אם הוא דבר קשה יכול להרב לצרף אצלו אחד או שני ממנהיגי מדינות הנ"ל הכל לפי הענין ולפי הצורך ואם יסרב אחד מבני מדינות הנ"ל יהי' מי שיהי' ולא יאבה לקיים הפסק מהרב הנ"ל או יסרב מלבא לציית דין על המנות הרב הנ"ל אזי יש רשות להרב הנ"ל לכוף ולננוש את המסרב בכל מיני כפיו' ונגישות שבעולם וכדי לחזק ולסעוד בתורת ה' ולעבודתו להיות לבו סגוי לעבודת ה' קצצנו וקצבנו לו שכירתו מדי שנה בשנה סך מאה זהובים ריינש ובאופן חמשים זהובי' ריינש כמו שהי' להרבני' הקודמים ועוד הוספנו לו חמשים זהובי' ריינש מפני שהרב מהור"ר שמשון סג"ל

תקע אהל דירתו בדיסלדורף והוא קצת רחוק ממקצת בני מדינות גיילך לבא שם לזון בעסקי קמטות ומריבות והפרשות בדיני ממונת ושאר עסקי ופעמי הוצאות מרובות על השבח ומחמת זה ירבה מחלוקות בישראל שימניעו עצמם מלבא לשם מפני הוצאות הדרך כי ירחיק מהם המקום ככן קבל עליו הרב מהור"ר שמשון סג"ל ליסע פעם א' מדי שנה בשנה למקומות הממוצעים במדינה דהיינו לעיר גיילך או לעיר דויארן במקום אחד משניהם שיהיו הרצון הפרנס' יצ"ו כדי להשגיח על עסקי המדינה ולהשקט המריבות והמהלוקות וכל איש על מקומו יבא בשלום ומחמת מרחתו והוצאותיו יהי' להרב הנ"ל שכר קצוב בכל שנה הוספי' חמישים זהובי' ריינש הנ"ל שהוא יחד כל שכירתו מדי שנה בשנה סך מאה זהובי' ריינש הנ"ל והשכירות הזה יופרע לו בחדש תשרי חמישים זהובי' ריינש ובחדש ניסן חמישים זהובי' ריינש כי שנת השכירות מתחילין מן ר"ח אייר העבר והלאה גם יהי' להרב הנ"ל מכל תנאים כשעת הקנין אחד ר"ט דהיינו מכל צד חצי ר"ט אף אם לא יהי' הרב בעצמו כשעת הכתיבה ומן התרת קדושין עם שטר כתובה באם שלא יהי' הרב בעצמו על החתנה יהי' לו אחד זהוב ברהב ומשאר שטרות אחד קש וחצי באם יכתוב הרב השטרות בעצמו ובאם יכתבם הסופר ישלם הרב להסופר שכרו מכיסו ובאם יהי' הרב בעצמו על החתנה אזי יהי' להרב מהתרת קדושין ועם הכתובה שני ר"ט ומשאר שטרות כנ"ל ומשכעות כתובה יהי' לו ארבע ר"ט ומקבלת שחיטות ובדיקות ר"ט וחצי ומחזרת שחיטות ובדיקות יהי' לו מכל אחד מביב במדינות הנ"ל ופכיבות קש וחצי מגביי' עדות הן שני עדי' או יותר ששה קש מכתבת הזמנה חצי קש מכל הזמנה משכר פיסוק הדין ממונות מכל מאה אחד ר"ט ולמטה ממאה ר"ט עד עשרים גם יהי' להרב אחד ר"ט הכל יעמדו הדברי' האלה כמו שנרשם ונכתב בפנקסי' ישיני' ולמכות הרב מהור"ר שמשון סג"ל הנ"ל נעשה כתבנו וחתמנו ביום הוועד פה דויארן ח"י סיון תק"ו ל"פ"ק מיט פֿר בהלמן איירי קופד"ל יר"ה אינטרעסי אונט יורדיקציען אין גרינגשטן ניקש אין גנריפֿן ומאחר אב"ד מהור"ר שמשון סג"ל הנ"ל חוץ למדינתנו ע"ע בהנופיר בלייבט כל הא דלעיל כתקפו ובחזקתו כמו שנזכר — [וכעין זה נכתבו בפנקס שנת תק"כ התנאים עם הרב ה"ה האלוף בתורה ובחכמה מורינו ורבינו הרב הגדול מופלא ומופלג ה"ה מהור"ר מרדכי בן החבר רבי אליעזר האלברשטאט יצ"י ובמקום החתימה הנ"ל יתמו הדברים שמה : "וכתבנו וחתמנו ביום האיסוף פה מוילנהיים אם ריין כפי טוב טו"ב כסליו תקי"א לפ"ק וע"ע נתחזקו וקיימנו ביו' הוועד פה דויארן מ"ז סיון תקי"ב לפ"ק.]

מפנקסה של ק"ק פרוסטיין.

א.

(דף ע"ב ע"א.) בהיות שעפ"י הכרח גדול ורעש מלחמה גדולה הי' מן הצורך שעה לעשות כמסכם כל האלוף קהל יצ"ו ובצירוף גבוהם שבסכום וע"י

חמשה אנשים שנבחרו מאלופי הנ"ל שיעשו ערכה על כל נבואי שבסכום מבני קהלתנו יצ"ו ונתנו מה שנתנו כפי הקוים שביד כל א' ואחד מה שנתן בתורת הלוואה וישולם מגביית סכומי וכל זאת לא הספיק והי' מן הצורך עוד לצורך גדול ועלה המוסכם באסיפו הקהל להשכין את כלי הקדש להצלות קהלתנו והלוואה האלוף הר"ר הירש בראך יצ"ו ר"ה נוסף על ערכה שנערך חמשה ועשרים זהו על גים קן של כסף בחינת אלמין משקל ל"ב לומ והאלוף התו' מהו' יהושע ברים ר"ה יצ"ו הלוואה נוסף על הערכה שנערך סך ששים זהו רי"נש על משכון א' קן של כסף שייך לח' קברנים וכוס של כסף השייך לצדקה יחד משקל' ס"א לומ והאלוף מהו' אברהם ברמבר' הלוואה נוסף על הערכה שלו סך שבעים זהו על גים קן ובעקין בחינת ברעסל' ויד של כסף בחינ' אלמין יחד משקל' ע"א לומ והר"ר אלחנן מ"ה הלוואה על מס קדש של כסף משקל ששה ושבעי' לומ בחינ' אלמ' סך חמשה ושבעים זהו רי"נש והאלוף הר"ר בערש הלוואה חמשה ועשרים זהו על משכון אחד שאל של כסף שייך לח"ה וא' עץ חיים שייך לצדקה יחד משקלם כ"ט לומ והאלוף הר"ר שמשון הלוואה חמשה ועשרים זהו על משכון א' עץ חיים שייך לצדקה והבדלה של כסף לצדקה יחד משקל' מ' לומ והר"ר ברוך חאחל' הלוואה נוסף על הערכה שלו על משכון שני קלפות של כסף בחינת אלמין השייכ' לח' קברני' משקלם יחד ארבעי' לומ סך שלשים זהו והר"ר שמעון ברפ"ו על מס של כסף הלוואה חמשה ועשרים זהו רי"נש ועלה המוסכם אצל אלופי קהל יצ"ו ואצל כל החתימ' מטה שלא יהי' כח ביד רב ומנהיג ומושל הן כד"י והן כדא"ה להוציא מהם את המשכונ' הנ"ל הן ע"י כפי' או ע"י תקיפ' בעולי יהי' באיזה אופן שיהי' עד שישולם לכל אחד ואחד מה שהלוואה על משכון עד פרוטה אחרונה והאלופי קהל יצ"ו קבלו על עצמם בעת שיהי' שעת הכושר ויתן ה' הרווחה שיתעסקו בעשי' מצוה כזאת ולמעביד כל המצדקאי' לצרף כל פרוטה ופרומה למשכון גדול כדי לפדות את משכונ' הנ"ל מכל אחד ואחד ובעלי הלוואי קבלו על עצמם שלא לתבוע רק מה שהלוי קרן אבל רווחי' כלל וכלל לא שנה תמימה דהיינו מן ר"ח ניסן תקב"ל עד ר"ח ניסן תקנ"ל ולא יותר.

ב.

כרוז שהוכרז בבה"כ בימ"א של פסח תקב"ל כמבואר להבא.

(דף ע"ג ע"א): ק"ה דא לאזין האלופי כל הקהל יצ"ו בצירוף האלופי נבואי שבסכום ובצירוף האלופי דייני' בד"צ ולומדי תורה יצ"ו מכריז זיין להתעורר את העם בהתעוררו' רב בעת הזאת אשר רעה ראינו בצרות נפשינו ודווית לכינו צרה אל צרה נגשת ממש צרות אחרונ' משכח[ו]ת את הראשונ' והניעו אל שערי מות כמה וכמה דמים שנשתכחו דמים תרתי משמע שלקיני ונמלו את מטונינו בשידוד אחר שידוד שלשה פעמי' בזא"ה ולולי ד' בעזרינו

חסד אל כל היום הניסים והנסלאות שעשה ה' ברוב רחמיו וחסדיו כי לא כל רחמיו וחסדיו על בריותיו ממש אין בעל הנם מכיר בנסם, וראוי ונכון הוא על כל או"א מי שיראת ה' בלבבו ישים על לבו דברי' האלה ויפשפש במעשיו ויאמר על מה עשה ה' לנו ככה ומה חרי' והאף הגדול הזה. ומי עביר קב"ה דינא בלא דינא אלא וודאי עוונותינו גרמה לנו כל זאת ונתנו חכמי וזקני העיר האלופי' הנ"ל את עיניהם בדבר הזה שבאה לנו הצרות הזאת מחמת גאוה שדוחקת רגלי שכינה זו ההילוך של אנשים וביותר הנשים שמתקשטין את עצמם בתכשיטין ובמלבושי' נאים מצופי' בזהב וכסף ומציילין ברחובי' ובשווקי' וע"ז אמר הנביא הוי על בנו ציון שהולכים בנמיית גרון הלוך ומסוף תלכנה. ולמה תתראו למה תראו עצמיכ' בפני ארמי' והאומי' עולם ⁽¹⁾ כאלו אתם שביעי'. ומלכד זאת ראוי ונכון הוא לספור ולהתאבל במלבושי' נאים על חורבן ירושלים כמבואר בא"ח שנאסרו עמרו' חתני' וכלות מיום החורבן ובקושי' התירו בגדי צבעוני' לאשה. וגלל כן נתנו האומי' עיניהם בממון ומתחילין בעסקי ממון ומסיימין בעסקי נפשות. ככן עלה המוסכם באסיפה הנ"ל וקבלו על עצמם ועלינו ועל זרעינו בחרם חמור כחרם יהושע בן נון מהיום עד כלות עשר שנים איזט פֿר באשין ווארדין בחרם יכ"ן הנ"ל הן לאנשים והן לנשים להלביש מלבוש גיברעמט עם כסף ומכ"ש זהב וכמו כן אפי' כפתורי' של כסף וזהב ⁽²⁾ וכמו כן שנאלין ושפאנגין ויתר הדברי' מבוארי' בכרות.

ג.

(דף פ"ח ע"א): בהיות שכהיום יום ב' כ"ח ניסן תקנ"ג בא הנה שליח מיוחד מברין מן מנהיגי מדינה יצ"ו לשלוח משולח אחד מיוחד לעיר ברין מחמת הנתינו' חמשים אלף שהיהודי' במדינתנו זו יתנו לסיועת הוצאה של אדונותינו החסידה המלכה יר"ה לנסיעתה לפראג לקבל כתר מלכו' ולהעריך ערכה כמה שיתנו כל קהלה וקהלה ונבחר באסיפו' כל האלוסי' קהל יצ"ו בצירוף גבוהי' שבסכום יצ"ו ביום הנ"ל היה האלוף מחורי' אברהם ברי' ר"ה יצ"ו ולא זו אלא אף זו שבאסיפה הנ"ל עלתה בהסכמה אחת וכולם כאחד עוני' ואומרי' דהיינו האלוסי' וא"א ונבוכי' שבסכום שיבחר עוד אחד ליסע ולילך עם מהר"א הנ"ל לברין כדי באם דז באסיפ' מנהיגי מדינה הנ"ל זאלמיין לקהלתנו מעריך זיין הערכה מה שיתנו קהלתנו לסיועה הנ"ל אזי כל מה אשר יעשו הני תרי אנשי' הנבחרי' הנ"ל בעסק הנ"ל לשובת קהלתנו יצ"ו יהי' יום כידינו ועשייתם כעשייתנו ואין להרהר אהריהם כלל כי בוודאי באמונה יעשו הכל לשובת הקהלה

(1) עיי' רבי' בראשי' מ"ב ח' והעני' י' ע"ב.

וכל אשר יעשו בענין זה יהי עשוי כאלו עשינו בעצמינו וכל ההוצאות אשר יוציאו הני תרי אנשים הנל יוציאו מתיבת הקהל יצ"ו וה"ה אשר נבחר לסניף של מהריא ר"ה הנ"ל האלוף הר"ר יצחק ברי"י פה יצ"ו.

ד.

(דף ק' ע"ב): בהיות שבא כהיום יום ד' ר' אלול תקד"ל בפעלה"ך מאד"ח קריין הויכט מאן מאלמיץ ועפ"י פקודי אדונינו המיוחס הדוכס יר"ה מיטל פערשט ווענציל ואד"ח קינצקי מיטל הוף קנצליר מוויץ ושאר שרי חשוב אשר המה כעת הזאת בעיר מלוכה וינא שבאו לעיר אלמיץ ותוכן הנפסלך היא דו הקהלות אשר המה באלמיצר קריין ובפרערויארקריין מוויץ פ"ר שאפ"ן מאה וחמשים זקנים פשתן קליין ווערגני תוך שמנה ימים מיום הנ"ל כמבואר בתוך הפעלה"ך והי אסיפ' האלוף ר"מ ועיקר¹ שהי כעת הזאת בבית בצירוף איזה יחיד סגולה הנקובי בשמותיה' למטה ועלה במוסכם שה"ה האלוף הר"ר יודא ברי"ב ר"ה יסע ילך לק"ק באסקוויץ לרה"ג² שלנו ה"ה התו' מה' יאקב יצ"ו והר"ג זאל רעפסעציאן³ מאכין כמה ישיגע ליתן על קהלתנו יצ"ו ותנו (ויתנו?) האלוף הנ"ל להר"ר יודא ר"ה כח ורשות לעשות שם אצל הרה"ג בעסק פשתן הנ"ל לפי שכל המוכ פשתן איין צו קויפ"ן וואש על קהלתנו ווערט קומן ועשייתו יהי עשוי כאלו עשינו בעצמינו וגם במוסכם הנ"ל איז הר"ר גרשון טעניץ גשיקט ווארדין לק"ק לייפניק להר"ג להודיע גם את זאת לרה"ג של פרערויאר קריין כל הנ"ל יהי על הוצאות הקהל יצ"ו ובאסיפה הנ"ל היו האלוף הנקובי בשמותיה' האלוף הר"ר יודא ר"ה והאלוף מה' אברהם ברמבריי מ"ה והאלוף הר"ר הירש בראך מ"ה והאלוף הר"ר אלחנן ברי"צ מ"ה והאלוף הר"ר בער כ"ץ והאלוף הר"ר אברהם (מלח הכנוי מטשטשטש כזי וסטמטט, המו"ל) והאלוף הר"ר שמעון ברפ"ו והאלוף הר"ר זאלף בייך ומוספי ה"ה התו' מה' זעליג פרעגער והאלוף הר"ר יוזל אורר והר"ר גרשון טעניץ.

ה.

לזכרון ברוז שהוכרו בש"ק פ' פנחס תקמב"ל.

(דף ת"ז ע"ב): בהיות שכבר נודע בשער בת רבים איך הבורא יתברך המה לב המלכות קיסר יר"ה עלינו לשוכה להמציא עמנו בכל מילי מטיב בכלל

¹ ועיקרי קהלה.

² לראש בגליל.

³ Repartition.

ובפרט מ' ¹) נארמאל שול דש בחסד הט אין פֿיהרן לאזן כדי הילדים שאינם בגדר הלימוד ווייניגסטנס במיב דרך ארץ אין שרייבן לעזן רעכנען וכיוצא בזה קינדיג זיין זאלן, ואח"כ זולכי לעהר אין אללן פֿאר פֿאלנהייטן בעסטער מאסן צו בדיהנהנין גדיהן קן. מיט היין זיינן דיא עלטרן מחויב איהרי קינדר אויף דש ערינשטי היר צו אן צו הלמן, אונז איהרי קינדר קייני פֿר אנלייסונג צו צו לאזן דש זיא זולכי גומי לעהר פֿר לאזן אונז אין לידרליכקייט איהרי יונגי צייט צו ברינגן, וויא עד הנה בשעהן דש כמה וכמה יונגי קינדר וועלכי קיין עול תורה הבן אן געהמז וואלן ניקמש אנדרשט רק ברחוב[ו]ת ובשווקים הרים וואגרים וועלכש נגד אלקים ואדם איז צו גבראכט הבן בכך איז מען מזהר דש יעדד איז מחויב זייני קינדר צור אויז גועצטי צייט אין דר נארמאל שול צו גיין פֿלייסג אן צו הלמן, אין ווידרינג אבר דיא עלטרין צור אויז גמעסני שטראף גצאנג ווערדן ווירט, יעני קינדר וועלכי אבר (וועלכי) בגדר הלימוד זיינן אונז עול תורה אויף זיך פֿסטן, אן גיאכט דעסן כבר הקדים התנא יפה ת"ת עם ד"א, פֿאלגואם איז אויך זולכי לעהר פֿיל דיהנליך פֿיר זעלכי, דש לימוד התורה ע"כ זאל פֿר קירצט ווערן מצאו אלופי קהל תיקון בדבר דש דיא עלטרן גם המלמדים זיינן מחויב דיא קינדר לזמן תפלת שחרית אין כה"כ צו שאפֿן להתפלל עם הציבור אונז מבה"כ מיד דיא קינדר אין חדר מיט צו נעמן כדי בלי שום עיכוב עוסק בלימודם זיין זאלן כלל וכלל אבר קיין חדר קינדר אחר התפלה וועגן אן ביסן היים גיין צו לאזן, דן דיא עלטרן זיינן מחויב איהרי קינדרש אן ביסן אין חדר צו שיקן כה יהי וכה יקום וידוע להוי דש מען ווירט ע"ז השגחה פרטיות הבן, גם זאת לדעת דש התחלת הלימוד אין נארמאל שול הי' ביום ד' סי פֿנחס אלו ג' יולי תקמכ"ל.

ו.

[אשתו הראשונה של הגאון ר' משה סופר.]

(a. 508 f.) באסיפת אלופים קרויט וע"ק ביו' א' ייא תמוז דהאי שתא תקמ"ה לפ"ק גיגש לפנינו ה"ה האלוף התורני מהור"ר צבי הרש בן לאותו צדיק הרב המופל' המנוח מהור"ר משה יערוויץ זללה"ה והנה הוא קרב דרך הלכות במענה רך למצוא למעלה חן ולמטה חנינה, ואף הוא הי' מן המעורבים להעיר ממזרח צדק צדקת אביו הרב המנוח זצ"ל וצדקה עשה עמנו זה שנים רבות כי זה משה האיש לו ידענו בידעת התומ"ה תומת ישרו הי' נחנו בדרך אמת והאיר לנו באור מקיף היקף ענני כבוד להורות לנו הדרך כאו"ה וד"מ, ומימות משה לא הוצרכנו כקהלתינו לשום רב ומורה, והי' לנו האיש למחבא רוח אלקים בו ומחסה

¹ מחמת.

עז ישועות לנו, ושאלנו ממנו מים בששון ודן מני ואוקי' באתרי' דרב ונשתבח בעירו ועסק בתורה לשמה ולא הבלוהו מרדות הזמן והעדר ממון ובתשלום כל דהוא ניהא לי' בקב ופרישות, ועתה בעו"ה כי נלקח ממנו ארון הקדש ומשה עבד פרישה לאור באור החיים נצחיים והניח אחריו ברכה ברתא דרב חסדאין עובדה ה"ה בתו האשה ⁽¹⁾ מרת שרה ת"י, ובעודו בחיים חיותו כמה יגיעות ינע אדם הגדול להשיאה לגבר בנוכרין אשר עז לו בתורה ומעשים טובים ולא מצא עד כי מושכו ברום וגדולים צדיקים במתתן ומהי פעל כל זאת ויקר מקרה מהור מיהר גברא דאית ב"י כולי' זרע קודש פרי עץ למינו כמינו לא במיל אפילו באלף כדבר חשוב וברי' שליטה ה"ה הבי"ח ומופלי' הרר משה בן הרר שמואל סקי' פראנקווארט דמיין ומשה קיבל תורה מסיני ועוקר הרים ה"ה הרב הגאון הגדול מהור"ד נתן אדלר נ"י אב"ד דק"ק באסקוויין והרכה קופצים הי' עליו להתחתן אתו והוא לא נתן עיניו בממון ומאם בגדולים ובחר בטוב והתקשר א"ע עם האשה שרה הנ"ל וכל מנמתו ליישר אודותיו ולישא בת ת"ח. את כל הדברים האלו הציע התו' מהור"ד הרש יערוויץ הנ"ל באספה הנ"ל ובקש חסד להמיב עמו עם האיין קוב געלט וצבי זה מחזיק אור תורת אביו נ"ע להזכיר לחיים ברחמי ובחמלת ה' עליו לבי (?) להעמיסו בעול הכבד.

והנה אלופי קהל חפצי חסד המה ורובם ככולם יודעי בינה ורבים שתו מי בארו באר תורת משה, וכודאי לפי קו המישור הי' מן הראוי שלא ליקח מעות הקדמה אפילו פ"א בהיות שידוע לכל בני קהלתינו דש הרב זצ"ל בקהלתינו ער שפארט המ, סך מרובה לקהלת"י כל ימי חיותו שלא הוצרכו לשום רב ומורה, אך ויילן התו' מהור"ד הרש הנ"ל עד הנה ברדאהן מירושת אביו ואמו זללה"ה ניכס בריכטיגט המי גלל כן עלתה בהסכמה אחת שר' הרש הנ"ל יתן בעד ברדאן ומעות הקדמה מניסו הבי"ח הנ"ל סך ארבעים זהו רייניש געמליך מיד ולאלתר יתן לתיה עשרה זהו רייניש, ואחרי בוא הנדירלאז ממקומו ומאריצו אזי קודם כתיבת הרשיון יתן עוד שלשים זהו רייניש מיט פאהר בהאלט אבר דש דער זעלבה אהן גינומין ווערדין מוס בריצוי שי"ח ע"י גיבערנוים יר"ה ואדונינו החסיד למאוד דוכס יר"ה ואז בייא ערליגינג סך הנ"ל בלי שום התרשלות ומוצה פה ומצטנף משום אדם ישיג הבי"ח ה' משה הנ"ל פומילי' וחזקת הקהלה בקהלתינו בלי שום שהי' ודחי' ונאמרה ונשנית דש עם סך הנ"ל זאל ר' הרש יערוויץ הנ"ל סמור ומסולק זיין מברדאהן מירושת אביו ואמו זללה"ה כל הנ"ל נעשה בעש"י לשמה ולשם גדולים אשר בארץ המה לראי' בעה"ח י"י הנ"ל.

[ולח"כ נוסף:] ובאספה הנ"ל נעשה באם שיחזיר השידוכי' מחמת איזה סיבה חלילה הי' איך שיהי' אזי מחויב יר"ה הנ"ל עשרה זהו צו בריכטיגין לתיבת הקהל ברדאהן מירושת אבותיו.

⁽¹⁾ לשמו רחמנה על הגאון ר' מים היסה חלמנה.

(בחירתו של הגאון ר' וואלף באסקוויץ לאב"ד פרוסטיץ.)

(512 a) ביום א' מ"ו אלול תקמ"ה¹ באסיפת אלופים יא"א בצירוף לא"א ויחיד סגולה הנקובים בשמותם בשולי היריעה ה"ה האלוף התו' מוה' ברוך. א"ש ר"ה פה"ח פאר גטראגין, בהיות דש כפי אויף טראג מאהדי ומישלי אמט פלומני איין רב אביד בלי שום דחי ועיכוב אויף גנומן ווערדן זאל וכהיום איז הירצו עת וזמן היותר מוכשר לכך ומאז אין לרחות בשום אופן מכמה מעמים הכמוסים בכן זאל היום איין רב אביד נתמנה ווערן ע"פ אלופי בעלי אסיפת הנ"ל איש אשר נוח לשמים ולבריות, ע"ז פתח ראשון האלוף הר"ר וואלף בק ר"ה ואמר בהיות דש צווייט הויבט פונקטן בנ"ז במרכט ווערדן מוה' ראשון דש הרב אביד לקהלתינו מוה' איין מפורסם זיין כדי שיהי מוראו וחתתו על הבריות ודבריו יהי נשמעים הן במילי דשמי ובמילי דעלמי זהו חרא. שנית דש ניש ביכולת קהלתינו איז להרבות מהר ומתן איין גרושן שכירו צו געבן. בכן איז דעתי נוטה על הרב הגדול ומפורסם מוה"ר וואלף בהרב מוה' שמואל קעלין מבאסקוויץ איש אשר לו יד ושם בגדולים ומוכתר בנימוסים ויודע לכלכל דבריו במשפט אורים ותומים והוא יושב על כסא הוראה זה כמה שנים בק"ק אסאר במדינו הגר והעולה על כולם דש זיך מיט שלשה זהו שכירו לשבוע זולת שארי אקצידעציען שהי לרבנים קדמונים ווירט בגנין לאוין אף גם שלא יעלה ויגיע שכירות זה לכדי מקצת סיפוקן ופרנסתו מ"ט רוח והצלח יעמוד לו ממקום אחר והמקי ימציא שפע רב טוב לצדיק כמותו י"ב ע"י משפחתו משפחת בית אבי, ובתנאי קייני הוספה צו מהון אין כמה שנים ע"ז ענו ואמרו כולם דעת כולם שווים למוכה ונתנו עיניהם ולבם על הרב מוה"מ (מוה"ר"ו?) הנ"ל להיות לנו לעינים ולהורות לנו דרך הסולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמים, ונזכה ונחי לקבל פניו ולחזות בנועמו כאשר שמענו כן עוד נחזה לבקר בהיכלו כבוד אומר כולי.

¹ כאשר נראה מהך פנקס הקהל דף 519 b עוד נפו לקראתו ביום ה' 1785 Nov. 24 אזל הסכימו כבר להבין לו דירה ומאלל ומשה זדורין דרכה ביום שבת הראשון אחרי בואו ביום כ"ב אפריל 1786 והן הרשות מפעם המתפלה (Gubernium) (ע"י 523) לבחור את הרב ר' ו"צ הנקרא Wolf Samuel Lewi מיהודי הגר בלי חזקת קהלה או חזקת פמיליא לאחד מבניו ועל הנאי שיעוצ את מקומו אחרי הג' שנים, וכפי הנרשם בחלק האשכנזי של פנקס הקהלה עמוד 579 נבחר מחדש על ג' שנים ביום 15. Juni. 1788. וסב יכונה: der Hochgelehrt & weitberühmter hiesiger Localrabiner Benjamin Wolf Boscovitz.

(בחירתו של הרב ר' אריה ליב אב"ד הוציפלוין לרב דק"ק פרוסטיין).

(דף תקפ"ז) : מש"ק נגהי יום א' כ"ז אדר שני דהאי שתא תקנ"א לפ"ק באסיפת אלופים קציני ר"ט וע"ק בצירוף אלופים ל"א אנשים איזט פראסניהרט ווארדען מפי ה"ה האלוף הראש והקצין הר"ר אלחנן ב"ר טעניץ ר"ה פה"ה אחרי שהמפורסמת א"צ ראי' והבל יורעין דש מיהר בקהלתינו איין רב אב"ד נאנץ נישט הבין להדריכנו בדרך הסלולה לעבודת ה' ולתורתו ולא סגי בלא"ה וויא אויך בער"ה אדר שני העבור פעסט פראטקליהרט ווארדען איזט לכל המוקדש האפשרי איין רב אב"ד אויף צו נעהטין ולא יאחר דבר, והנה נא מורי ורבותי דעו נא כי הקרה ה' לפנינו מקרה טהור מיהר גברא דאית ב"י כולה היה הרב הגאון החסיד המפורסם מהור"ר ארי' ליב מקעמפנא שהוא כעת אב"ד ור"ט בק"ק האציפלאין זה שנים רבות שעברו, ובהיות דש דיא קהלה האציפלאין במעמד הגרוע שמימא והיא בעי"ה דחוקה ועלוקה כידוע לכל בני המדינה ואין בידיהם להספיק, איזט הרב הנ"ל אויף גינומען בק"ק להירייניץ מיט שכירות שלשה רייכש מאהליר לשבוע מלכוד אקצירענצין, והאמת דש אלופים קרויט בשמעם את כל הנ"ל פאן הרב הנ"ל גירעט הבין לכבוד המקום ב"ה וכבוד תורתו דש זאליכר רב בקהלתינו מוכשר ווערט כענבי גפן כענבי גפן, ראשון איזט הרב הנ"ל מפורסם לגאון עולם וגם כי הוא גבר ענוותן ואינו מבקש גדולות אונד איזט קיין גרושר בעל הוצאה, אך שמועות יבהלוננו בהיות דש גיהערט ווארדען איזט דש הרב הנ"ל שונהט אבגרייזט ווערט להירייניץ דבן אלופים קרויט תווא על הראשונים גיוועזין דש ניכט ענדער דא צו גיטוהן הבין איין זאליכען רב אב"ד לקהלתינו צו ביקומען, ומאת ה' היתה זאת לנו ביום ה' העבור הגענו שני כתבים הבאים כאחד מהיריינים דק"ק האציפלאין ותוכן דבריהם להודיענו דש הרב שלהם להירייניץ אויף גינומן ווארדען איזט ובר"ח ניסן הסמוך והבע"ל זאל ער עם ב"ב אברייזען, והמה באו בבקשה בהיות שידוע לכל העולם ולדם ביותר דש הרב הגאון הנ"ל הן מצד תורתו והן מצד מעשיו הטובים לגדולה מזו מוכן איזט, וגם זיינן מאז ומקדם הרבנים שלהם אװאנשירט לקהלות גדולות ומעלין בקודש, מיט הין כאם מה' יצא הדבר דש הרב הנ"ל בקהלתינו אויף גינומען ווערט למזל אזי ווערט הרב אב"ד עם ב"ב קודם י"ט לכאן קומען, מיט הין ווערין אלופים קהל ואלופי ל"א אנשים בפראגט אום איהרע דעות וכל אחד ואחד זאל זיינע דעה זאנן לשם שמים וליקר ותפארת קהלתינו על הרב הנ"ל הן או לאו וברצות ה' דרכי איש דש הרב הנ"ל עכשיו עלה ווערט מוס מיד ולאחר איהם איינע ידיעה

גשעהן דש קודם חג הפסח הסמוך והבע"ל לבאן קומען זאל, עיך דברי הר"ה
פה"ח אויף זאליכע פראפנירונג שעל הרף מנגד פאלגען הדעות מן כל אחד
מאלופים קהל ואלופים ל"א אנשים, אונד יעדד זיינע דעה אונטד פערטיגט כח"מ
כאשר המה בכתובים על האנט פראטקאל שהוא תחת יד הר"ה פה"ח ובאן פה
בהעתקה אות באות

ובכן עלה ונתעלה הרב הגאון מהור"ר ארי' ליב לאביד ור"מ בקהלתינו
ובשכירות שלשה ר"מ דהיינו שני ר"מ מקופת הקהל, ואחד ר"מ מתיבת הלוחאה
ישנה.

